

ΡΩΜΑΪΚΗ ΚΑΙ ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΣΥΓΚΛΗΤΟΣ

ΕΝ ΤΩ ΑΓΙΩ ΟΡΕΙ

Εν ταῖς πολλοῖς ἱστορικοῖς μνημείοις, ἅτινα συνδέουσι τὸ Ἅγιον Ὄρος πρὸς τὴν Βυζαντινὴν ἱστορίαν καὶ δι' αὐτῆς ἐν τισιν ἐμμέσως πρὸς τὴν Ῥωμαϊκὴν, ἴσως τὸ ἀξιολογώτατον εἶναι ὁ τρόπος τῆς συγκροτήσεως τῆς ἐν Καρυαῖς Ἱερᾶς Συνάξεως ἥτοι τοῦ Ἱεροῦ Συνεδρίου, ὅπερ συγκείμενον ἐκ τῶν ἀντιπροσώπων τῶν 20 αὐτοτελῶν καὶ ἀνεξαρτήτων ἀπ' ἀλλήλων μονῶν βουλευέται περὶ τῶν κοινῶν πραγμάτων τῆς ὅλης ἁγιορειτικῆς μοναχικῆς πολιτείας. Ὁ τρόπος, καθ' ὃν συγκροτούμενον τὸ ἱερὸν τοῦτο Συνέδριον βουλευέται περὶ τῶν κοινῶν τοῦ Ἁγίου Ὄρους, ἥτοι ὁ κανονισμὸς τοῦ Συνεδρίου, ἀναμνησθεὶς ἐν πλείστοις τὴν ἀρχαίαν Ῥωμαϊκὴν Σύγκλητον, ἥς μετερρυθμισμένος ἐν τισι τύπος ἦτο καὶ ἡ Βυζαντινὴ Σύγκλητος, καθ' ἣν βεβαίως ὀργανώθη τὸ Ἱερὸν Συνέδριον τῶν Καρυῶν καὶ τὰ διοικητικὰ Συμβούλια τῶν κατ' ἰδίαν μονῶν, ἰδίως τῶν ἰδιορρυθμῶν λεγομένων.

Τὸ Ἱερὸν Συνέδριον σύγκειται ἐκ δύο τμημάτων, τοῦ Ἐκτελεστικοῦ καὶ τοῦ Βουλευόντος. Τὸ Ἐκτελεστικὸν σύγκειται ἐκ τεσσάρων Ἐπιστατῶν, ἐκλεγομένων κατ' ἔτος ὑπὸ τεσσάρων ἐκ τῶν εἴκοσι μονῶν οὕτως, ὥστε ἐντὸς περιόδου πενταετίας ἐκάστη τῶν 20 μονῶν μετέχει τοῦ Ἐκτελεστικοῦ δι' ἐνὸς ἐπιστάτου. Τὸ ὅλον Συνέδριον μετὰ τῶν τεσσάρων ἐπιστατῶν σύγκειται ἐξ εἴκοσι καὶ τεσσάρων μελῶν, ἀλλ' ὁ ἀριθμὸς οὗτος δὲν εἶναι πάντοτε ἀμετάβλητος, διότι δύναται μία μονὴ πέμπουσα ἐπιστάτην νὰ ἀναθέσῃ αὐτῷ καὶ τὴν ἐν τῷ Συνεδρίῳ ἰδιαιτέραν ἀντιπροσωπεῖαν, δύναται δέ, καθ' ὃ ἔτος δὲν εἶναι ἡ σειρά αὐτῆς νὰ μετασχη τῆς ἐπιστασίας, τὴν ἐν τῷ Συνεδρίῳ ἀντιπροσωπεῖαν αὐτῆς ἥτοι τὴν ψῆφον αὐτῆς νὰ ἀναθέσῃ εἰς ἀντιπρόσωπον ἄλλης μονῆς.

Εἰς τῶν ἐπιστατῶν, ὁ ἀρχηγὸς οὕτως εἰπεῖν τοῦ Ἐκτελεστικοῦ, καλεῖται *Πρωτεπιστάτης*. Οὗτος πρέπει νὰ εἶναι πάντοτε ἐκ τῆς πεντάδος τῶν προνομιούχων μονῶν (Λαύρας, Βατοπαιδίου, Ἰσθέρων, Διονυσίου, Χιλίαν-

δαρίου). Πρὸς τοῦτο δὲ ἡ ἐν τῇ Ἐπιστάσει συμμετοχὴ τῶν 20 μονῶν ἐν πενταετίᾳ οὕτω κανονίζεται, ὥστε ἐκάστη τῶν μνημονευθεισῶν μονῶν ἀνὰ ἓν ἔτος νὰ ἀντιπροσωπεύηται δι' ἑνὸς ἐπιστάτου ἐν τῇ Ἐπιστάσει. Ὁ Πρωτεπιστάτης εἶναι, ὡς εἵπομεν, ἀρχηγὸς τῆς ἐκτελεστικῆς ἐξουσίας, ἀλλ' οὐχὶ τῆς κυβερνήσεως, ἥτις δὲν εἶναι ἔργον τῆς Ἐπιστάσεως, ἀλλὰ τῆς Συγκλήτου ἀπάσης, ἀνευ τῆς ἀποφάσεως τῆς ὁποίας οὐδὲν δύναται νὰ ἐκτελέσῃ πλὴν τῆς ὑπαγομένης εἰς τὴν δικαιοδοσίαν αὐτῆς καὶ ἀνέκαθεν κεκανονισμένης συνήθους καθημερινῆς ὑπηρεσίας.

Ὅπως ἐν τῇ Ῥωμαϊκῇ Συγκλήτῳ, οὕτω καὶ ἐν τῷ Ἱερῷ Συνεδρίῳ ἕκαστος σύνοδρος ἔχει τὴν ἰδίαν αὐτοῦ θέσιν, ἣν δὲν δύναται νὰ καταλάβῃ ἄλλος σύνοδρος κατὰ τὸν ἐν τῇ Ῥωμαϊκῇ Συγκλήτῳ κρατοῦντα κανόνα «*suo quisque loco*», καὶ ἡ θέσις αὕτη εἶναι προσδιωρισμένη εἰς ἕκαστον σύνοδρον κατὰ τὴν τάξιν τῶν *πρεσβείων* τὴν τεταγμένην εἰς τὴν μονὴν ἣν ἀντιπροσωπεύει. Αἱ πρῶται 5 θέσεις ἀνήκουσιν εἰς τὴν πεντάδα τῶν 5 μνημονευθεισῶν προνομιούχων μονῶν. Ἐν ταύταις δὲ τὴν πρωτίστην κατὰ τάξιν θέσιν κατέχει ἡ Μεγίστη Λαύρα, ἥς ὁ ἀντιπρόσωπος καλεῖται *Πρῶτος τὴν τάξιν* (*princeps*) ἢ Πρόεδρος. Ἀλλὰ τὸ πρωτεῖον ἢ ἡ προεδρία αὕτη οὐδαμῶς εἶναι ὁμοία πρὸς τὴν ιδιότητα καὶ τὸ ἔργον τῶν νῦν προέδρων βουλῶν ἢ οἰωνδήποτε συνόδων ἢ συλλόγων, ἀλλὰ συνίσταται ἀπλῶς, ὡς ἡ τῆς Ῥωμαϊκῆς Συγκλήτου, εἰς τὸ νὰ ἐρωτᾶται πρῶτος ὑπὸ τοῦ Πρωτεπιστάτου καὶ νὰ ψηφίζῃ πρῶτος, ὅπως ὁ *princeps* ἐν τῇ Ῥωμαϊκῇ Συγκλήτῳ (*primus sententiam rogari habitus dein dicere*). Ὁ δὲ εἰσηγούμενος τὰ ζητήματα καὶ τὰς προτάσεις καὶ διευθύνων τὰς συζητήσεις καὶ ἐρωτῶν τὴν γνώμην ἑνὸς ἑκάστου ἦτοι πρόεδρος κατὰ τὴν σημερινὴν ιδιότητα τοῦ προεδρείου εἶναι ὁ Πρωτεπιστάτης, ὅπως ἐν τῇ Ῥωμαϊκῇ βουλῇ ὁ ὕπατος (ἢ ὅπως ἐν τῇ Βυζαντινῇ Συγκλήτῳ, μετὰ τὴν κατάργησιν τῆς ὑπατείας, ὁ αὐτοκράτωρ), διὰ τοῦτο καλούμενος καὶ Πρῶτος, ἐξ οὗ καὶ τὸ Ἱερὸν Συνέδριον τῶν Καρυῶν καλεῖται καὶ Πρωτᾶτον; ¹ Ὁ Πρωτεπιστάτης ἔχει τὸν

¹ Κατὰ τὴν παράδοσιν τὸ ὄνομα Πρωτᾶτον ἔχει τὴν ἀρχὴν ἐκ τοῦ «Πρώτου τοῦ Ὁρους». Οὕτω δὲ ἐκαλεῖτο κατὰ τὴν παράδοσιν, ἐν ἀρχαιοτέροις χρόνοις (μεταξὺ 1000 καὶ 1400 μ. Χ.) ὁ ἐν Καρυαῖς διαχόμενος ἀνώτατος ἡγούμενος πάντων τῶν ἐν τῷ Ἀγίῳ Ὁρῷ διεσκεδασμένων μοναχῶν. Ὁ Πρῶτος τοῦ Ὁρους εἶχε παρ' ἑαυτοῦ καὶ συμβούλιον τῶν ἀντιπροσώπων πασῶν τῶν μονῶν, οἵτινες ἐκαλοῦντο Γέροντες, καὶ τὸ συμβούλιον δ' αὐτῶν ἐκαλεῖτο Γερουσία.

θρόνον αὐτοῦ παρὰ τὴν εἴσοδον τοῦ βουλευτηρίου, ἐνθα παρ' αὐτὸν ὡς σύμβολον τῆς ἀρχῆς κρέμαται ἐπὶ τοῦ τοίχου καὶ τὸ σκῆπτρον αὐτοῦ ἢ τὸ μπάστουνι, ὡς καλεῖται συνήθως, ἐπὶ τῆς ἀργυρᾶς λαβῆς τοῦ ὀπίου εἶναι κεχαραγμένα τὰ ὀνόματα τῶν 20 μονῶν τοῦ Ὁρους. Ὁ Πρωτεπιστάτης, ὅπως ὁ Ῥωμαῖος ὕπατος, καλεῖ τὸ Συνέδριον ἐπισήμως (διὰ προσκλητηρίων ἐγγράφων), καὶ ἀφοῦ ἕκαστον μέλος λάβῃ τὴν ὀρισμένην αὐτῷ θέσιν, ἀρχεται ἡ συνεδρία δι' ἐπικλήσεως τῆς εὐλογίας τοῦ Χριστοῦ (ἐπικλήσεως ἀναλόγου πρὸς τὴν Ῥωμαϊκὴν ῥῆσιν «*Quod bonum, felix faustumque sit*»). Ὁ Πρωτεπιστάτης, ὅπως ὁ Ῥωμαῖος ὕπατος ἐν τῇ Ῥωμαϊκῇ γερουσίᾳ, ποιεῖται εἰσήγησιν περὶ τῶν διασκεπτέων ζητημάτων (*referre ad senatum*) καὶ εἶτα ἐρωτᾷ αὐστηρῶς κατὰ τὴν μνημονευθεῖσαν σειρὰν τῆς τάξεως τῶν ἐρωτωμένων συνέδρων (πρὸλ. τὸ τῆς Ῥωμ. γερουσίας «*ordo in sententiis rogan-dis*») τὴν γνώμην ἑνὸς ἑκάστου αὐτῶν (*sententiam rogare, interrogare, senatum consulere*). Μετὰ τὴν ἐρώτησιν ταύτην καὶ τὴν ἐκδήλωσιν τῶν γνώμῶν συγκεκριαλαϊῶν ὁ Ἐπιστάτης τὰς γνώμας τίθησιν αὐτὰς εἰς τὴν ψῆφον τοῦ Συνεδρίου καὶ ἡ ψηφοφορία γίνεται, ὡς ἡ ἐρώτησις, ἐν αὐστηρῶς τηρουμένῃ σειρᾷ τάξεων (*latis per ordinem sententiis*).

Οἱ ἄλλοι τρεῖς ἐπιστάται, ἐὰν δὲν τυγχάνωσι, κατὰ τὴν ἄνω μνημονευθεῖσαν ἐξαιρετικὴν περίπτωσιν, καὶ ἀντιπρόσωποι μονῶν, κάθηνται εἰς ἰδιαιτέραν θέσιν καὶ οὐδέποτε λαλοῦσιν ἢ ἰδίας γνώμας ἐκφέρουσιν, ἢ μὴ ὑπὸ τῶν συνέδρων ἐρωτηθῶσιν.

Ὡς δὲ ὁ τρόπος τοῦ βουλευεῖν καὶ ὁ κανονισμὸς καθόλου τοῦ Συνεδρίου, οὕτω καὶ ἡ ἀξιοπρεπεστάτη καὶ ἐπιδολητικὴ στάσις αὐτῶν ἐν τῇ πορείᾳ τῆς συζητήσεως, καὶ αὐτὸ δὴ τὸ ἐπίσημον καὶ μεγαλοπρεπὲς τῆς στολῆς, τῆς ἀναμνησκούσης τὴν Ῥωμαϊκὴν τήβεννον, παρέχουσιν ἐν μικρῷ εἰκόνα τῆς Ῥωμαϊκῆς Συγκλήτου.

Κατὰ τὸν αὐτὸν ὅλως τρόπον, ὡς ἐν τῷ Ἱερῷ Συνεδρίῳ, γίνονται καὶ συνεδρία ἐν τοῖς συμβουλίοις τῶν ἰδιαιτέρων μονῶν. Καὶ ἐνταῦθα αἱ

(Καὶ ἐνταῦθα τὰ ὀνόματα Γέροντες καὶ Γερουσία, καὶ τὸ πρῶτος—*princeps*, ἔχουσι σχέσιν πιθανῶς οὐχὶ πρὸς τοὺς Γέροντας καὶ τὴν Γερουσίαν ἢ Γερουσίαν τῆς Σπάρτης, ἀλλὰ πρὸς τὸ *Senatores* καὶ *Senatus* τῆς Ῥώμης). Ὁ Πρῶτος τοῦ Ὁρους ὡς καὶ ὁ ἡγούμενος τῆς Λαύρας εἶχον τὸ προνόμιον ἐν αὐτῇ τῇ Κωνσταντινουπόλει νὰ χειροτονηθῶσιν.

θέσεις καὶ τὸ δικαίωμα τοῦ ἐρωτᾶσθαι καὶ ἐκδηλοῦν γνώμην καὶ ψηφί-
 ζειν καθορίζονται κατ' αὐστηρὰν σειρὰν τάξεως, ρυθμιζομένην ἐνταῦθα
 κατ' ἀρχαιότητα. Τὸ τοιοῦτο ὁμῶς γίνεται μόνον ἐν ταῖς ἰδιορρυθμοῖς
 καλουμέναις μοναῖς, ἐν αἷς ἡ ἐκτελεστικὴ ἐξουσία, τὸ δικαίωμα τοῦ συγ-
 καλεῖν τὸ συμβούλιον, τοῦ ἐρωτᾶν καὶ διεξάγειν τὰς συζητήσεις ἀνατίθε-
 ται εἰς δύο Ἐπιτρόπους ἐνθυμίζοντας τοὺς δύο ὑπάτους ἐν τῇ Ῥωμαϊκῇ
 Συγκλήτῳ. Ἀλλ' εἰς τὰ κοινόθια, ἐνθα εἰς μόνον ἡγούμενος ὑπὸ τῆς
 συνελεύσεως πάντων τῶν ἀδελφῶν ἐκλεγόμενος, εἶναι κύριος τῶν πάν-
 των, ἀντὶ Γερουσίας ὑπάρχει μία συνέλευσις περιλαμβάνουσα πάντας τοὺς
 ἀδελφοὺς ἐν ἴσῳ δικαίωματι καὶ ἐκλέγουσα τὸν ἡγούμενον καὶ μόνον ἐν
 σπανιωτάτοις καὶ σπουδαιοτάτοις ζητήμασιν ὑπὸ τούτου συγκαλουμένη.

Π. ΚΑΡΟΛΙΔΗΣ